

LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Herinrichting van de Ternesselei en Dasstraat Te Wommelgem Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
J. Hagen

Colofon

Titel: Herinrichting van de Ternesselei en Dasstraat te Wommelgem. Archeologienota.

Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Julie Hagen

Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 475

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut

Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service

Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: Juli 2021

Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel II. Programma van Maatregelen

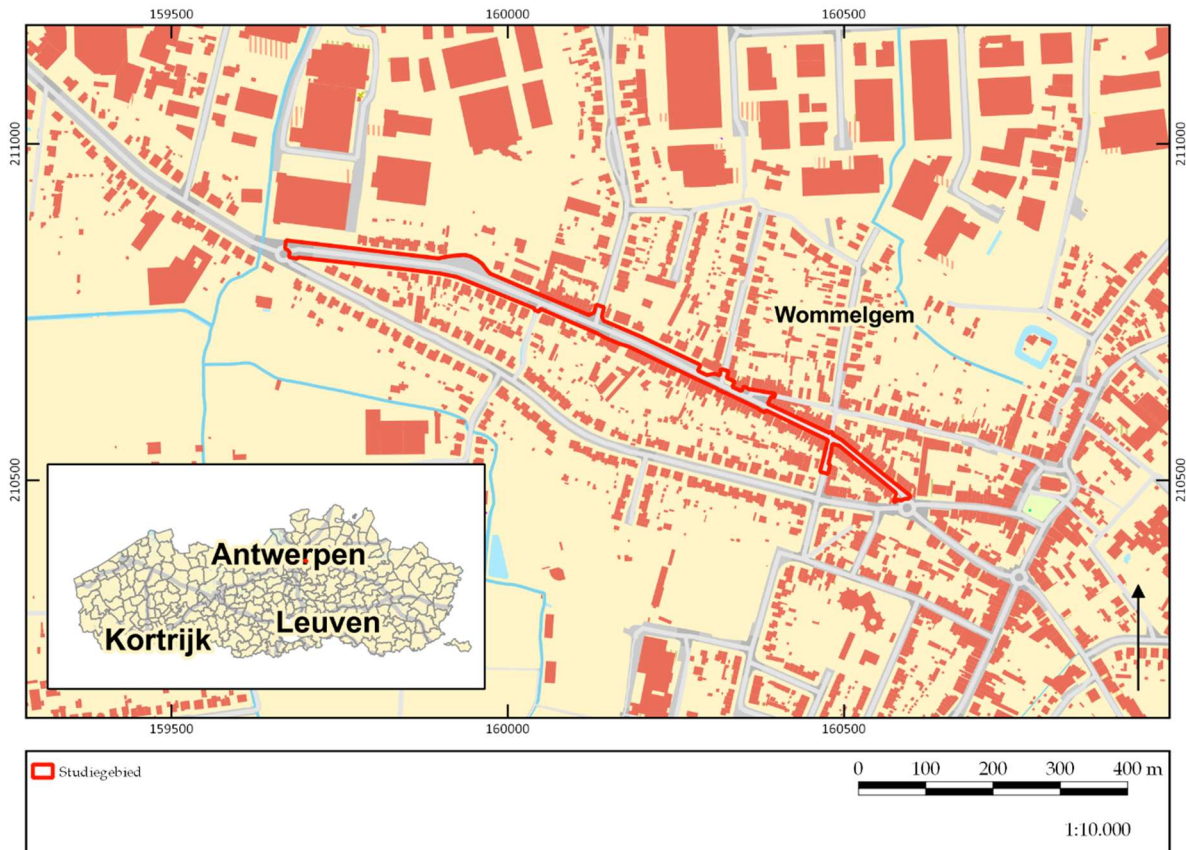
Inhoudsopgave

1 INLEIDING	4
2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
3 ONDERZOEKSVRAGEN	6
4 KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL VAN HET PROJECTGEBIED EN AANBEVELING	7
LIJST VAN FIGUREN	9

1 Inleiding

Het plangebied is grotendeels gelegen aan de Ternesselei en gedeeltelijk aan de Adolf Mortelmansstraat, Doornaardstraat, Echelveldstraat en Dasstraat te Wommelgem (gemeente Wommelgem, provincie Antwerpen). Het lijntracé valt binnen het bestaande gabarit en heeft een totale oppervlakte van ca. 20.150 m². Momenteel is het in gebruik als rijweg met groenstroken en verschillende opritten.

De opdrachtgever plant het volledige terrein heraan te leggen door het vervangen van de bestaande rijweg en vervolgens nieuwe opritten, fiets- en wandelpaden en groene zones te plaatsen. Ook wordt een aantal wadi's voorzien (fig. 1).

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©LARES

2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Ternesselei, Wommelgem
Ligging	Ternesselei, 2160 Wommelgem
Kadastrale gegevens	Wommelgem, 1 ^e afdeling, sectie C
Bounding Box	X Y
	159668.62 210467.04
	160599.17 210856.65
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2020H256
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Julie Hagen, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162 Julie Hagen: OE/ERK/Archeoloog/2020/00018
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	Juli 2021
Geplande ingreep	Heraanleg en herinrichting van de Ternesselei en delen van de Dasstraat, Adolf Mortelmansstraat, Doornaardstraat en Echelveldstraat.
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 20.150 m ²
Oppervlakte werken	ca. 20.150 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota met beperkte samenstelling is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek

3 Onderzoeksvragen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

Voor de resultaten van het bureauonderzoek wordt hier volstaan met te verwijzen naar het eerste deel van de archeologienota.

4 Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied en aanbeveling

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Deze komen voor tot ca. 1 m -mv. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop lemige en zandige sedimenten afgezet waarin matig natte en droge zandleemgronden (met dikke antropogene humus A-horizont en een B-horizont) en lemige zandgronden met een dikke antropogene humus A of plaggenbodems zijn ontwikkeld. Het grootste deel van het plangebied daarentegen is gekarteerd als bebouwde zone waarin het onderliggende bodemarchief mogelijks door de bestaan de verhardingen en bebouwing is verstoord.

Als naar de ligging op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II wordt gekeken, dan blijkt dat de hele omgeving ongeveer dezelfde landschappelijke kenmerken vertoont, waarbij het reliëf naar het noorden zachtjes afloopt en naar het zuiden zachtjes oploopt. Het plangebied helt daardoor zacht af in noordelijke en noordwestelijke richting, van een hoogte van ca. 8,6 m +TAW naar een hoogte van 8,1 m +TAW en van 10,9 m + TAW naar 8,1 m + TAW. Dit is in de richting van de Dorpsloop en de Rollebeek die ten noorden en noordwesten op een afstand van ca. 72 m en 226 m van het terrein stromen. Beide waterlopen monden in noordelijke richting uit in de Grote Schijn. Ten westen stroomt de Fortloop op een afstand van ca. 194 m en ten zuiden loopt de Moffenloop op 206 m van het lijntraject. De topografische ligging van het plangebied op iets hogere gronden in de vallei van de Grote Schijn maakte het sinds de prehistorie geschikt voor bewoning. Deze landschappelijke ligging betekent wel dat dit gebied in Wommelgem potentieel biedt voor het aantreffen van bodemsporen en vondsten uit de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen

Historisch gezien is de ontwikkeling van Wommelgem te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende vondsten uit de steentijd, bronstijd, ijzertijd en Romeinse tijd wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de regio van het plangebied. Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen in gebruik was als weg. Tot op heden is de situatie nagenoeg hetzelfde gebleven.

Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: in het zuiden komen hoge delen in het landschap voor terwijl in het noorden op afstand de vallei van de Grote Schijn gelegen is. In de regio stromen talrijke kleine natuurlijke waterlopen die in de Grote Schijn uitmonden. Het plangebied zelf is op minder dan 60 tot 250 m (afhankelijk vanaf waar in het plangebied gekeken wordt) van de Dorpsloop en Rollebeek gelegen. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Bovendien zijn er vondsten uit deze perioden aanwezig in de omgeving van het plangebied.

Als echter gekeken wordt naar de reeds uitgevoerde verstoringen kan geconcludeerd worden dat eventuele archeologische sites al verstoord zijn. Bijgevolg wordt een lage kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode.

Ook voor de periodes vanaf het neolithicum tot de nieuwe tijd kunnen dezelfde argumenten vooropgesteld worden. Hoewel het plangebied zich op én nabij vruchtbare gronden situeert en er in de omgeving resten uit de metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd gekend zijn, zullen de reeds uitgevoerde werken binnen het bestaande plangebied het onderliggende archeologische bodemarchief dermate verstoord hebben, waardoor kans op kennisvermeerdering nihil zal zijn. Alleen op zeer kleine onbebouwde of onverharde oppervlaktes zullen de geplande werken een verstoring van de afgedekte bodem teweegbrengen. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum kan voor het grootste deel van het plangebied bijgevolg als laag benoemd worden.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden.

Anderzijds is gebleken dat het plangebied een archeologisch interessante situering kent naar analogie met gekende archeologische sites in de bredere omgeving en met name in verband met de middeleeuwse evolutie van Wommelgem.

Als echter de bestaande verstoringen worden geëvalueerd in kader van de geplande werken binnen het plangebied, kan alleen maar geconcludeerd worden dat het onderliggende bodemarchief reeds sterk is verstoord door de werken in functie van de huidige situatie, en de kans op het aantreffen van archeologische vondsten en sporen zo goed als nihil is. Deze oppervlaktes zijn echter dermate klein dat verder onderzoek hier geen informatie en kennisvermeerdering zal opleveren.

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie en de evaluatie van de bestaande en toekomstige werken op het plangebied kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een zeer lage potentie wat betreft de periode paleolithicum tot en met de nieuwste tijd. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt afgeraden vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering.

Er wordt daarom ook geadviseerd om geen verder archeologisch vooronderzoek uit te voeren en het terrein vrij te geven voor de geplande ontwikkelingen.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding
2020H256	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	nvt	1:10.000